

Učiteljski TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. vsakega meseca na celipoli. Cena mu je za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise prejema vredništvo; naročnino in oznanila pa prejema in oskerbuje razpošiljanje založništvo.

List 18.

V Ljubljani, 15. septembra 1874.

Tečaj XV.

Omika pred šolo.

Iz skušnje vemo kako slabo pripravljene otroke stariši v šolo pripeljejo! Čas pred šolo je dostikrat za primerno duševno odgojo zgubljen. Stariši, ne le revni, ampak tudi bolj premožni, dostikrat prav malo skerbé za umno izrejo svojih otrok. Nevažno opravilo jih večkrat odverne od tega njim najvažnejšega opravila. Ni potem čuda, ako so otroci taki neukretneži v šoli. Kdo se bode tedaj učiteljem čudil, ako toliko govoré in pišejo, da veliko, veliko časa zgubé, preden otrokom jezik razvežejo, usta in ušesa odprejo? Domača hiša je za to premalo storila, tedaj ima pa šola ta posel. Premišljevaje to, napišem te kratke verstice v dobrohotno premišljevanje. Predočbe in misli pridejo po zunanjih vtisih. Spomin nam predočbe predstavlja, razum jih vreduje, med sebo primerja in vstvarja pojmove. Iz tega je razvidno, kakoršne vtise in nazore otrok v mladosti dobiva, tako tudi misli in sodi. Zato se pa tudi ne sme prepuščati naključji ali slučajnosti, da dobé prave predočbe od reči, katere jim služijo v pripravo za šolski nauk. Dostikrat pravijo stariši, da ne vedó, kako bi svoje otroke za šolo pripravljali. — No, to ni ravno težko! Ako se otrokom reči, katere s svojim umom dosejajo, kažejo, razkladajo in razjasnujejo, razvija se njih unanji in notranji nazor, spomin se uterjuje, um se bistri, pamet dozoreva. Stariši so prvi učeniki svojih otrok, vtisi otročjih let dostikrat ostanejo ves čas življenja; učitelji le tam uspešno delajo, kjer so stariši že podlago stavili.

Kako pa stariši stavijo podlago? Najpred svojim otrokom brez potrebe veseli čas mladosti ne grené. Kdor v ljubezni seje, bode z veseljem

žel. Veselega človeka se otroci z veseljem oklepajo, z veseljem pazijo na njegove besede, in še pozneje se radostno spominjajo veselih let mladosti. Modri stariši ne prepovedujejo otrokom igrac v pravi meri, marveč se jih sami vdeleže, in se vesele z otroci, skerbé pa vselej, da ima igra kak pomen. Otroci naj to, kar vidijo ali slišijo presojujejo; a vsemu temu, ne da bi otroci čutili, dajo stariši namero, ki duha oživlja in serce ogreva. Skerbni stariši tudi dopuščajo, da pride otrok v okoliščine, kjer se lepega in dobrega veseli, kjer spoznava lastnosti in djanja; a posredujejo, da otroci z zavednostjo ločijo lastnost od lastnosti i. t. d. Pri podobah naj povedo barvo, obliko, velikosti, razmerje; tako se privadijo otroci, ne da bi jih od več dolgočasili, pazljivosti, natanjčnosti in pravega okusa. Sloveči pedagog Dencel pravi: „Naj bolj se hudemu in slabemu pot zapira, ako se nasprotno dobro vsaja v mlado serce“. Zbujé miloserčnost, vsmiljenje ubranimo naj ložej surovost in divjost i. t. d. — Naj se tudi petero čutov ne zanemarja; nekoliko smo že govorili, naj omenimo še to: otroci naj se napeljujejo, da besedo razločno, umevno zgovarjajo. Naj boljše govorniške vaje so tiste, katere opravljajo stariši doma z otroci. Otroci naj razločujejo živalske in druge glasove i. t. d.

Posebno obširno polje za opazovanje je pa pod milim nebom, v prosti naravi. V prvi versti zanimiva otroka živalstvo: berzi konj, delavni in počasni vol, zvesti varh človekov, kužek, lepopisani tiček, pridna čebelica i. t. d. Koliko prilike je tu za razgovor, podučenje! — Rastlinstvo na polji, na vertu koliko to ponuja podučne zabave! Prikazki na nebu pri otroku strah in občudenje zbujaajo. S hriba pregleda svoje domovje, preljubo očetovo hišico in domači vert. Tam naj ima otrok svoj kotiček, kamor vsaja peške in presaja cvetlice, ki jih je nabral po polji. — Otrok pride s svojega sprehajališča domu, videl je marsikaj, kar že zna imenovati; a danes je najdel nekaj, kar pa ne zna imenovati; tudi ne ve, čemu je to? Pervo vprašanje, ko domu pride je: oče, mati! kaj pa je to? V gozdu, kjer je spomlad stikoval za tičjimi gnezdi, najde jesenskega jutra, da je nekaj po noči iz tal vzrastlo. Opraševanja ni konca, ni kraja. Tako narava sama kaže, kaj je otroku v teh letih naj bolj potrebno; otroci se uče mnogo; a sami to komaj zapazijo in tako učenje jih veseli.

Otroci naj se navadijo dalje samodelavnosti. Ako otrok vpraša, kaj je to? čemu je to, ni mu treba precej stvari imenovati, bolje je, ako se na to reče: „Povej mi! kakšna je stvar, ktero si videl? Otrok bode potem že stvar bolj na tanko ogledal in znabiti rekel: Žival, katero sim videl, je kači podobna, pa ima štiri noge, majhine luske in je zelena. No, to je gotovo zelenec, bode odgovoril modri oče, ter potem pristavil, kar se mu zdi potrebno povedati o hrani, bivanji, koristi te živali. Tako se privadijo otroci, da vsako stvar dobro ogledajo, nje znamnja povedó in

razločno govoré; kajti osramotivno opazko: „Tega pa že nisi dovolj natanjčno pogledal“ si otroci v takih slučajih navadno kaj dobro zapomnijo. Dobra opaznost in pravi nazor je pa v življenji, pri spoznavi sveta in narave, ljudi in življenja stvar neprecenljive vrednosti. Pod milim nebom je na tisoče živih in neživih stvari, ktere otroci na ta način opazujejo; dom začne tako podučevanje, šola ga pa nadaljuje. Stariši, ki se derže tega naravnega pota, ki ne svare in ne karajo otrok brez potrebe, in otročjo veselost in preširnost nimajo že za moralično bolezen pripravljajo otroke naj bolje za šolo; zdravi in čversti na duhu in telesu pridejo taki otroci v šolo; izstopivši iz šole si bodo znali v življenji pomagati, ker so se že v mladosti vadili, ravnati samostalno in premišljeno. Izrediti take ljudi, naj bode prva skerb starišem in učiteljem!

Govekar.

Peter Hitzinger

(Znojemski, Podlipski)

v

slovstvu slovenskem.

XVIII.

Dr. Lovro Toman naznani v Novicah 1857 l. 89, da so l. 1849 že nekteri rodoljubi iz gorenške strani sklenili dostojno obhajati stoletni rojstni dan Vodnikov, ter nasvetuje ondi, naj se postavi mu iz kamna vreden spominek morda na rojstnem kraju njegovem in naj se v ta namen nabirajo pripomočki; dr. E. H. Costa pa spregovori najprej v Zgodovinskem Društvu, potem v Novicah l. 90, da je sklenil do Vodnikovega rojstnega dneva 3. febr. 1858 spraviti na svetlo bukve (Album) po vseh domačih slovstvenih in učenih možeh, ki naj mu pomagajo, da se z zedinjenimi močmi Vodniku postavi tudi duševen spominek. In koj se oglasi Hicinger l. 97, češ: Poglavitni spominek Vodnikove stoletnice naj bode „nova, zlepšana, popravljena in pomnožena izdaja Vodnikovih pesem“. Da je pravo zadel s tem nasvetom, poterdili so mu poleg vredništva mnogi drugi želeči, raj. knjižničar M. Kastelic, kateri je v rokopisu imel Vodnikove pesmi v lasti, ali pa P. Hicinger sam pripravi jih res na svetlobo. — L. 1858 spregovori Hicinger vnovič O izdaji Vodnikovih pesem št. 6 in 7 vzlasti o oblikah, v katerih naj se natisnejo. — Velike slovesnosti so se obhajale o stoletnici sami in postavil se je po Tomanovem nasvetu v rojstni hiši pri Žibertu Vodniku spominek kamniten; slovstveni po nasvetu Costovem se je sicer zakasnil, toda l. 1859 prikazal tim krasnejši, in v njem je str. 23—30 spisal Peter Hicinger Pregled Vodnikovih pesem res izverstno, ter na